

Miről szól az EU Alkotmány? (Információk, ismertető)

Az Európai Alkotmány az Unió egyik legnagyobb vívmánya, melyet azért dolgoztak ki, mert elkerülhetetlen, hogy egy (nemsokára) 25-30 tagállamból összetevődő uniós hatékony döntéshozatallal rendelkezzen; áttekinthetőbb, érthetőbb, demokratikusabb, polgárközelibb legyen, illetve hogy szilárd értékközösség és egy jogilag kötelező emberi jogi minimum bázisán tevékenykedjen.

Alkotmánynak általában azt a jogi szöveget nevezzük, amely egy állam legalapvetőbb rendelkezéseit tartalmazza. Témái között szerepel például az intézményrendszer felépítése, a hatalommegosztás módja és az állampolgári jogok felsorolása. Az Európai Alkotmány nem helyettesíti a tagállamok alkotmányait, hanem azokkal együtt érvényes. Az Európai Alkotmány egyetlen dokumentumként lép a legfontosabb (már létező) uniós szerződések helyébe.

Az Alkotmányos Szerződés négy részből áll: Az első rész meghatározza az EU céljait, hatásköreit, a lehetséges döntéshozatali módokat és az EU intézményeit. A második rész az Alapvető Jogok Európai Kartáját tartalmazza. A harmadik rész a jelenlegi szerződések rendelkezéseit is magukban foglaló politikákat és az Unió működését taglalja. A negyedik rész tartalmazza az általános és záró rendelkezéseket, amelyek az Alkotmánymódosítás lehetséges módjait is leírják.

Az Európai Alkotmány története

2001. december 15-én a belgiumi Laekenben határoztak úgy a 15 tagállam állam- és kormányfői, hogy megalakítják az Európai Konventet, amelynek feladata egy olyan okmány kidolgozása, amely megoldhatja az Unió alapszerződéseinek problémáit ("Laekeni Nyilatkozat").

Az Európai Konvent 2002. február 28-án kezdte meg munkáját Valéry Giscard d'Estaing (korábbi francia köztársasági elnök) vezetésével. Az elnök és a két alelnök mellett a 105 tagú Konventet az Európai Bizottság és az Európai Parlament küldöttei, valamint a tagállamok és tagjelölt államok kormányainak és parlamentjeinek képviselői alkották. A Konvent valamennyi ülése nyilvánosan zajlott, a hivatalos dokumentumokat pedig közzétették az Interneten.

Közel 16 hónapos munka után, 2003. július 10-én a Konvent konszenzusra jutott az Európai Alkotmánytervezetről, amit 2003. október 4-én benyújtottak a Kormányközi Konferenciának.

Az Alkotmány négy részből áll. Az első rész tartalmazza az Uniót meghatározó rendelkezéseket, célkitűzéseit, hatásköreit, döntéshozatali eljárásait és intézményeit. Az Alapjogi Charta (melynek ünnepélyes kihirdetésére 2000 decemberében, Nizzában került sor) lett az Európai Alkotmány második része. Az Alkotmány harmadik része az uniós politikákat és tevékenységeket tárgyalja, átvéve a jelenleg érvényben levő szerződések számos rendelkezését. A negyedik rész tartalmazza a záró rendelkezéseket, köztük az Alkotmány átdolgozásának eljárásait és az Alkotmány módosítását.

Az Európai Alkotmányt 2004. október 29-én, Rómában, ünnepélyes körülmények között látták el kézjegyükkel az állam- és kormányfők illetve a külügyminiszterek. A hatályba lépéshez szükséges végső lépésként minden tagállamban parlamenti döntés vagy népszavazás erősíti meg az Unió eddigi legátláthatóbb és legdemokratikusabb módon létrejött új okmányát.

Miben változik meg az én életem, ha életbe lép az Alkotmány?

Az Alkotmány mindennapi életünkre nem lesz közvetlenül és azonnal érzékelhető hatással. Mindenképpen fontos azonban, hogy az Európai Unió, amelybe Magyarország belépett milyen feltételek mellett működik tovább: egyes intézményei hogyan hozhatnak döntéseket, hogyan lehet ellenőrizni a döntések megvalósulását, hogyan képviseli állampolgárai érdekeit, hogyan tájékoztatja őket. Mindezekre és sok más kérdésre ad választ az új Alapdokumentum, melynek célja éppen az, hogy az Európai Unió közelebb kerüljön állampolgáraihoz.

Az Alkotmány egyik legnagyobb jelentősége a szabályozások egyszerűbbé, átláthatóbbá és érthetőbbé tétele.

Mivel az Alkotmány által javasolt változtatások leginkább az EU működésével kapcsolatosak, az új alapszerződés mindennapi életünket csak közvetetten befolyásolja. Ugyanakkor az EU működése, intézményei, döntéshozatali eljárásai határozzák meg azon politikákat és szabályozásokat, amelyek minket is érintenek.

Mikor írták alá az Alkotmányt?

Az aláírásra a holland elnökség ideje alatt, 2004. október 29-én került sor.

A tagállami ratifikációra az aláírást követően két év áll rendelkezésre. A hatálybalépésre kitűzött időpont 2006. november 1.

Miben változik meg az EU, ha elfogadják az Alkotmányt?

Az új Alkotmány átláthatóbbá és hatékonyabbá teszi az Európai Uniót, és kellő rugalmasságot biztosít a további fejlődéshez. A szerződés magában foglalja az EU alapvető értékeit, céljait és hatáskörét. Az Alkotmány az EU alapszerződéseit egységes szövegbe foglalja. Tovább növeli az Európai Parlament jogkörét, és létrehozza az Európai Unió külügyminiszteri posztját az EU nemzetközi befolyásának erősítése érdekében.

Jelenleg az EU számos szerződés alapján működik, amelyeket a szervezet 50 éves működése alatt többször is módosítottak. Az Európai Alkotmányt létrehozó Szerződés (Alkotmányos Szerződés) egységes szöveg, amely az eddigi összes alapító szerződés helyébe lép, és az Európai Uniónak a nemzeti és a nemzetközi jogban is érvényes, egységes jogi személyiséget ad.

Az Alkotmány egyszerűsíti az EU jogi eszközeit is. A jelenlegi tizenötféle eszközt hat váltja majd. A szabályozások ezentúl lehetnek európai törvények és kerettörvények (törvényhozás), rendeletek és határozatok (végrehajtás), valamint ajánlások és vélemények (nem bírnak kötelező erővel).

Az EU Alkotmányáról szóló Szerződés alapvető változásokat hoz az EU intézmények működésében:

Európai Tanács - Az Európai Unió Tanácsa az EU intézményévé válik. Elnökét két és fél évre választják meg.

Külügyminiszter - A tagállamok megállapodtak, hogy létrehozzák az EU külügyminiszteri posztot. A külügyminiszter egyesíti majd a jelenlegi külpolitikai főmegbízotti és a külkapcsolatokért felelős biztosi posztokat. A miniszter mandátumát a Kül- és biztonságpolitikai Tanácstól kapja, alelnöke az Európai Bizottságnak és elnöke a Külügyi Tanácsnak.

Miniszterek Tanácsa - A soros elnökség tekintetében a korábban, a kormányközi konferencián (2004. május 18.) született megállapodás értelmében a soros elnöki tisztséget három tagállam látja majd el, azonban a három tagállam közül továbbra is csak egy lesz fél évig elnök, a másik két ország csak segítő elnöksége alatt. A három tagállam így együttesen 18 hónapig látja majd el az elnöki posztot.

Európai Parlament - 2009-től, a következő parlamenti ciklustól, az Alkotmány az európai parlamenti helyek minimum küszöbét 6-ra emeli, míg a maximum helyek számát 96-ban határozza meg. Ez a döntés befolyásolja a Németországnak (99 hely) és Máltának (5 hely) jutó helyek számát. Az Alkotmány szövege kiköti, hogy az Európai Tanácsnak - a Parlament javaslata alapján - egyhangú döntést kell hoznia az 2009-2014-es ciklusban tevékenykedő Európai Parlament összetételéről. A Parlamentnek maximum 750 tagja lehet.

A Parlament szerepe jelentősen növekedett. A jövőben az európai törvények 95 százalékát együttdöntési eljárással hozzák meg, melyet ezentúl általános törvényhozási folyamatnak neveznek.

Az európai parlamenti képviselők választása jelenleg az egyes tagállamok választási törvényei alapján történik. Az Alkotmány rendelkezései szerint azonban a Tanács európai törvényben vagy kerettörvényben megállapítja az Európai Parlament tagjainak valamennyi tagállamban egységes eljárás szerint vagy valamennyi tagállamban közös elveknek megfelelően tartandó közvetlen és általános választójog alapján történő megválasztásához szükséges előírásokat, intézkedéseket.

Európai Bizottság - A megállapodás értelmében az „egy ország - egy biztos” elv 2014-ig marad érvényben. Ettől kezdve ugyanakkor a biztosok száma a tagállamok számának 2/3-ára csökken majd (ideértve a Bizottság elnökét és az EU külügyminiszterét is). 2014-től a tagokat egyenlően, rotációs alapon választják meg. A rotációs rendszer rendjéről az Európai Tanács egyhangúlag dönt. A tárgyalás későbbi szakaszában született döntés szerint konszenzus alapján az Európai Tanácsnak joga van a biztosok számának megváltoztatására.

Az Alkotmány a szavazati arányok tekintetében is hoz változásokat:

Az Európai Tanács döntése értelmében a minősített többségi szavazáshoz a tagállamok 55 százalékának (legalább 15 tagállam) egyetértése szükséges, amelyek

az EU népességének 65 százalékát képviselik. Blokkoló kisebbséget négy tagállam alkothat.

Amennyiben a Tanács saját, vagy egy tagállam kezdeményezésére, illetve az Európai Központi Bank vagy a Bizottság ajánlására cselekszik, a minősített többséghez a Tanács-tagok 72 százalékának szavazata szükséges, akik az EU lakosságának 65 százalékát képviselik. Ez a bel- és igazságügyi együttműködés, a kül- és biztonságpolitika, továbbá a gazdasági és monetáris politika terén, továbbá egy tagállam esetleges felfüggesztése vagy kizárása esetén érvényes.

A dokumentum olyan területeket is említ, amelyeknél csak bizonyos tanácsi tagok rendelkeznek szavazati joggal (pl. euró-zóna vagy megerősített együttműködés). Ezekben az esetekben (az adott területtől függően) is a fent említett arányok szükségesek a minősített többséghez, ezeket ilyenkor az adott tagországok csoportjára kell számítani.

Az egyhangú szavazást továbbra is fenntartják az adópolitikai, a kül- és biztonságpolitikai, illetve védelmi kérdésekben, továbbá az Alkotmány későbbi módosításaival kapcsolatban.

Az új szavazási rendszer 2009. november 1-jén lép életbe.

Az Alkotmány bevezeti az ún. „vészfék” mechanizmust, amely lehetőséget biztosít a tagországoknak, hogy nemzeti érdekeik sérülése esetén az Európai Tanácshoz fordulhassanak. Amennyiben az adott területen a többi ország ennek ellenére egymás között tovább kívánja mélyíteni az integrációt, erre lehetőségük van, ugyanakkor a lemaradók, ha kívánnak, később csatlakozhatnak a megerősített együttműködéshez.

Az euró-zóna tagjai az Alkotmányos Szerződésben foglaltak szerint az Euro-Ecofin Tanács-ban (az euró-zóna tagjait tömörítő Tanács) ajánlásokat fogadhatnak el egyes az euróövezetbe tartozó tagállamokról és intézkedéseket hozhatnak a deficitproblémák kezelésére. Az Euro-Ecofin Tanács dönt új tagok felvételéről az euróövezetbe.

Az Alkotmány újdonságokat hoz a következőkben is:

„Korai figyelmeztetés” (early warning) mechanizmus, amely a nemzeti parlamenteknek biztosít lehetőséget az új jogszabályok tüzetes vizsgálatára;

1 millió EU állampolgár kezdeményezheti, hogy a Bizottság egy adott ügyben terjesszen be törvényjavaslatot;

Az energia, a sport, a turizmus, az úrkutatás és az adminisztratív együttműködés új jogi alapokra helyezése;

Az euró-zónában lehetőség nyílik a közös adópolitikák bevezetésére;

Az Európai Ügyészség jogi alapjainak lefektetése;

Szolidaritási klauzula: terrorista támadás esetén a tagállamok egymás segítségére sietnek.

Milyen célokat fogalmaz meg Alkotmány?

Az Unió célja a béke és az általa vallott értékek megőrzése, valamint népei jólétének elősegítése. Polgárainak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget, valamint egy egységes piacot biztosít, ahol a verseny szabad és torzulásoktól mentes.

Az Unió Európa fenntartható fejlődésén munkálkodik, melynek alapja

- a kiegyensúlyozott gazdasági növekedés,
- a magasan versenyképes piacgazdaság,
- az emeltszintű környezetvédelem és
- a környezet folyamatosan javuló minősége.

Ezen kívül az Unió

- segíti a tudományos és technikai fejlődést,
- küzd a kirekesztéssel és a diszkriminációval szemben,
- előmozdítja a társadalmi igazságosságot és védelmet, a nők és férfiak közötti egyenlőséget, a nemzedékek közötti szolidaritást és a gyermekek jogainak védelmét.
- segíti a gazdasági, társadalmi kohéziót és a tagállamok közötti szolidaritást
- tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokszínűségét és biztosítja Európa kulturális örökségének megőrzését és tovább gyarapítja azt.

E célkitűzések elérése érdekében a tagállamok az Alkotmányban megfogalmazott hatáskörökkel ruházzák fel az Uniót. Ezeket a hatásköröket az Unió közösségi alapon gyakorolja, egyedi eszközökkel, egy egyedülálló intézményi berendezkedés keretében.

Mi az uniós állampolgárság?

Az Alkotmány szerint uniós állampolgár az a személy, aki az Unió valamely tagállamának állampolgára. Az uniós polgárság tehát kiegészíti és nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot.

Hogyan és kik képviselik az állampolgárokat az EU intézményeiben?

Az Unió minden tevékenysége során tiszteletben tartja a polgárok közötti egyenlőség elvét; az Unió intézményei, szervei és hivatalai bármilyen polgárt ugyanolyan figyelemben részesítenek. Az Unió működése a képviseleti demokrácián alapul.

Az Unió szintjén a polgárok közvetlen képvisellete az Európai Parlamentben valósul meg.

A tagállamok képviselőit az Európai Tanácsban az államfők vagy a kormányfők, a Tanácsban pedig a kormányok látják el, amelyek pedig vagy nemzeti parlamentjüknek, vagy a polgáraiknak tartoznak demokratikus felelősséggel.

Minden polgárnak joga van ahhoz, hogy részt vegyen az Unió demokratikus életében. A

döntéseket a lehető legnyilvánosabban és a polgárokhoz a lehető legközelebb eső szinten kell meghozni.

Az európai szintű politikai pártok hozzájárulnak az európai politikai öntudat kialakításához és az uniós polgárok akaratának kinyilvánításához.

Milyen jogai vannak az uniós állampolgároknak?

Az uniós állampolgárokat a következő jogok illetik meg:

- jogosultak a tagállamok területén szabadon mozogni és tartózkodni;
- választójoggal rendelkeznek és választhatók a lakóhelyük szerinti tagállam európai parlamenti és helyhatósági választásain ugyanolyan feltételekkel, mint az adott tagállam állampolgárai;
- jogosultak bármely tagállam diplomáciai vagy konzuli hatóságainak védelmét igénybe venni olyan harmadik ország területén, ahol az állampolgárságuk szerinti tagállam nem rendelkezik képviselővel, ugyanolyan feltételekkel, mint az adott tagállam állampolgárai;
- jogosultak petíciót benyújtani az Európai Parlamenthez, az európai ombudsmanhoz folyamodni, valamint arra, hogy az Alkotmány nyelveinek valamelyikén írásban az Unió bármely intézményéhez vagy tanácsadó szervéhez forduljanak, és ugyanazon a nyelven választ kapjanak.

Mi az Alapjogi Charta?

Az Alapjogi Charta az Alkotmány második részét képezi. Kidolgozásának igénye elsőként az 1999. június 3-4-i kölni csúcson vetődött fel, majd az októberben Tampereben összehívott rendkívüli bel- és igazságügyi csúcson határozták meg az előkészítő csoport (Konvent) összetételére és működésére vonatkozó szabályokat. Végül a 2000. decemberében tartott nizzai csúcstalálkozón fogadták el a Konvent által kidolgozott Chartát. A dokumentum azonban eddig nem emelkedett jogi erőre, ugyanis nem vált az alapítószerződések szerves részévé. A Charta a nizzai kihirdetést követően tehát csupán politikai deklaráció volt. Azzal azonban, hogy az Alkotmány szerves részévé vált, annak hatályba lépését követően kötelező erővel bír majd.

A Charta legnagyobb jelentősége, hogy egyetlen dokumentumban foglalja össze a nemzeti és nemzetközi jogban már régóta szereplő, azonban mindeddig széttagolt alapelveket. Újítása, hogy minden személyes jogot tartalmaz.

Milyen jogokat fogalmaz meg az Alapjogi Charta?

A Charta legnagyobb jelentősége, hogy egyetlen dokumentumban foglalja össze a nemzeti és nemzetközi jogban már régóta szereplő, azonban mindeddig széttagolt

alapelveket. Újítása, hogy minden személyes jogot tartalmaz, melyeket hat csoportba sorol:

Méltóság

- az emberi méltóság sérthetetlen,
- minden embernek joga van az élethez, senkit nem lehet halálra ítélni vagy kivégezni,
- mindenkinek joga van a testi és szellemi sérthetlenséghez,
- a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalma,
  - a rabszolgaság és kényszermunka tilalma.

a Szabadságok közé tartoznak a következő jogok:

- mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz,
- a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jog,
- mindenkinek joga van a személyes adatok védelméhez,
  - házasságkötéshez és családalapításhoz való jog,
- oktatáshoz, munkavállaláshoz, tulajdonhoz való jog,
- gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság.

A Charta az Egyenlőség címben a törvény előtti egyenlőség mellett kiemeli a gyermekek, az idősek és a fogyatékosok jogait valamint a megkülönböztetés tilalmát, illetve a nők és férfiak közötti egyenlőséget.

A szolidaritás kategóriájába tartoznak elsősorban a munkával, családdal, egészség-, környezet- és fogyasztóvédelemmel kapcsolatos jogok.

A polgári jogok közé tartozik az aktív és passzív választójog az európai parlamenti és a helyhatósági választásokon, az európai ombudsmanhoz és a Európai Parlamenthez való fordulás joga, illetve a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz, valamint a diplomáciai védelemhez való jog.

Az Igazságszolgáltatás címben a Charta a következő jogokat sorolja fel:

- A hatékony jogorvoslathoz és tisztességes tárgyaláshoz való jog,
- Az ártatlanság vélelme és a védelemhez való jog,
- A bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei,
- A kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalma.

Hogyan vehetnek részt az állampolgárok az EU életében?

Az intézmények a megfelelő eszközökkel biztosítják, hogy a polgárok és az érdekképviselői szervezetek az Unió bármely tevékenységéről véleményt nyilváníthassanak és azokat nyilvánosan megvitathassák. Az intézmények az érdekképviselői szervezetekkel és a civil társadalommal nyílt, átlátható és rendszeres párbeszédet tartanak fenn.

A Bizottság, annak érdekében, hogy biztosítsa az Unió fellépéseinek koherenciáját és átláthatóságát, az érintett felekkel széles körű előzetes konzultációkat folytat.

Legalább egymillió, egyben a tagállamok jelentős részéből való állampolgár kezdeményezheti a Bizottság felhívását hatáskörén belül arra, hogy terjesszen elő megfelelő javaslatokat azokban az ügyekben, amelyekben a polgárok megítélése szerint az Alkotmány végrehajtásához uniós jogi aktus elfogadására van szükség. Az ilyen polgári kezdeményezésre alkalmazandó eljárásokra és feltételekre vonatkozó rendelkezéseket, ideértve azt is, hogy a kezdeményezésnek legkevesebb hány tagállam polgáraitól kell származnia, európai törvényben kell megállapítani.

Hogyan valósul meg az intézmények átláthatósága?

A jó kormányzás előmozdítása és a civil társadalom részvételének biztosítása céljából az Unió intézményei, szervei és hivatalai munkájuk során a nyitottság elvének lehető legnagyobb mértékű tiszteletben tartásával járnak el.

Az Európai Parlament ülései nyilvánosak; a Tanács ülései, amikor tanácskozik és jogalkotási aktus tervezetéről szavaz, szintén nyilvánosak.

A bármely uniós polgár -az Alkotmányban meghatározott feltételekkel-, valamint valamely tagállamban lakóhellyel, illetve létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személy jogosult hozzáférni az Unió intézményeinek, szerveinek vagy hivatalainak dokumentumaihoz, függetlenül azok formájától. Az e dokumentumokhoz való hozzáférési jog általános elveit és köz- vagy magánérdeken alapuló korlátozásait meghatározó szabályokat európai törvényben kell megállapítani.

Az előbb említett törvénnyel összhangban minden intézmény, szerv vagy hivatal saját eljárási szabályzatában rögzíti a dokumentumaihoz való hozzáférésre vonatkozó külön rendelkezéseket.

Hogyan biztosítja az Alkotmány a demokrácia érvényesülését?

Az Alkotmány - az alapítószerződések közül elsőként - az uniós intézményeket illetően kimondja, hogy az Unió a képviseleti demokrácia elvén működik. Ez azt jelenti, hogy az EU szintjén a polgárok közvetlen képvisellete az Európai Parlamentben valósul meg. A tagállamok képviselétét az Európai Tanácsban és a Miniszterek Tanácsában kormányaik látják el, maguk a kormányok pedig a polgárok által választott nemzeti parlamenteknek felelősek.

Az Alkotmány az intézmények számára szóló olyan új kötelezettségeket is tartalmaz, mint például a konzultáció a civil társadalommal, az átláthatóság, a dokumentumokhoz való hozzáférhetőség joga, és az adatvédelem. Az egyes intézmények a megfelelő eszközökkel kötelesek biztosítani, hogy a polgárok és az érdekképviselati szervezetek az Unió bármely tevékenységéről véleményt nyilváníthassanak és azokat nyilvánosan megvitathassák.

Lehetőség van ugyanakkor arra is, hogy egymillió -a tagállamok jelentős részéből való- polgár aláírásának összegyűjtésével a Bizottságot egy javaslat előterjesztésére kérjék fel olyan kérdésekben, amelyekben a polgárok megítélése szerint indokolt az Unió jogi fellépése. Az ilyen polgári kezdeményezésre vonatkozó részletes szabályokat európai törvényben fogják meghatározni.

Ki dönt az Alkotmány elfogadásáról?

A tagállami ratifikációra az aláírást követően két év áll rendelkezésre. A hatálybalépésre kitűzött időpont 2006. november 1.

A ratifikációs folyamatot minden tagállam saját alkotmányos berendezkedése szerint végzi el. Ennek következtében egyes országok nemzeti parlamentjük, míg mások népszavazás útján hagyják jóvá az alapszerződést. A többi tagállam közül eddig az Egyesült Királyság, Írország, Dánia, Spanyolország, Portugália, valamint Csehország, Lengyelország és Franciaország jelezte szándékát, hogy népszavazást kíván tartani az új alkotmányról, míg Ausztria, Ciprus, Finnország, Görögország, Olaszország, Málta és Svédország esetében már biztosan a parlament fogja ratifikálni az új uniós alapszerződést.

Miben dönthet az EU az Alkotmány szerint?

Általános szabályok

Az Unió a tagállamok által az Alkotmányban ráruházott hatáskörök határain belül intézkedhet az Alkotmányban foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében.

Az arányosság elvének megfelelően az Unió fellépése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami az Alkotmány célkitűzéseinek eléréséhez szükséges.

Minden olyan hatáskör, amelyet az Alkotmány nem ruházott át az Unióra, a tagállamoknál marad.

A hatáskörök típusai

Ha egy meghatározott területen az Alkotmány kizárólagos hatáskört ruház az Unióra, e területen kizárólag az Unió alkothat és fogadhat el kötelező erejű jogi aktust. A tagállamok ezekben az esetekben csak akkor és úgy hozhatnak törvényeket, döntéseket, ha erre őket az Unió felhatalmazza, vagy ha az intézkedések célja az Unió által elfogadott szabályozások végrehajtása.

Ha egy meghatározott területen az Alkotmány a tagállamokkal megosztott hatáskört ruház az Unióra, e területen mind az Unió, mind pedig a tagállamok alkothatnak és elfogadhatnak kötelező erejű szabályozásokat. A tagállamok e hatáskörükkel azonban, csak olyan mértékben élhetnek, amilyen mértékben az Unió hatáskörét nem gyakorolta, vagy úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról.

Az Alkotmány szerint az Unió hatáskörrel rendelkezik a közös kül- és biztonságpolitika meghatározására és végrehajtására, ideértve egy közös védelempolitika fokozatos kialakítását.

A kizárólagos hatáskörök területei

- a) vámunió,
- b) a belső piac működéséhez szükséges versenyszabályok megállapítása,
- c) monetáris politika azon tagállamok tekintetében, amelyek pénzneme az euro,
- d) a tengerek biológiai erőforrásainak megőrzése a közös halászati politika keretében,
- e) közös kereskedelempolitika.
- f) nemzetközi megállapodás megkötése, ha annak megkötését valamely uniós törvényalkotási aktus írja elő, vagy ha az hatásköreinek belső gyakorlásához szükséges, illetve annyiban, amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja.

Megosztott hatáskörök:

- a) belső piac,
- b) a szociálpolitika bizonyos részei,
- c) gazdasági, társadalmi és területi kohézió,
- d) mezőgazdaság és halászat, kivéve a tengerek biológiai erőforrásainak megőrzését,
- e) környezet,
- f) fogyasztóvédelem,
- g) közlekedés,
- h) transzeurópai hálózatok,
- i) energiaügy,
- j) a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térsége,
- k) a közegészségügy terén jelentkező közös biztonsági kockázatoknak a III. részben meghatározott vonatkozásai.
- l) a kutatás, a technológiafejlesztés és az úrkutatás területén az Unió hatáskörrel rendelkezik egyes intézkedések megtételére, így különösen programok kidolgozására és megvalósítására; e hatáskör gyakorlása azonban nem akadályozhatja meg a tagállamokat saját hatásköreik gyakorlásában.
- m) a fejlesztési együttműködés és a humanitárius segítségnyújtás területén az Unió hatáskörrel rendelkezik egyes intézkedések megtételére és közös politika folytatására; e hatáskör gyakorlása azonban nem akadályozhatja meg a tagállamokat saját hatásköreik gyakorlásában.

Miben nem dönthet az EU az Alkotmány szerint?

Minden olyan hatáskör, amelyet az Alkotmány nem ruházott át az Unióra, a tagállamoknál marad. A szubszidiaritás elvének megfelelően azokon a területeken, amelyek nem tartoznak az EU kizárólagos hatáskörébe, az Unió kizárólag azokban az esetekben jár el, ha az intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az Unió szintjén jobban megvalósíthatók.

Milyen intézményeket említ az Alkotmány?

Az Alkotmány kimondja, hogy az Unió egységes intézményi kerettel rendelkezik. Ezen intézmények célja:

- az EU értékeinek érvényesítése,
- célkitűzéseinek előmozdítása ,
- az Unió , valamint polgárai és a tagállamok érdekeinek szolgálata,
- az uniós politikák és intézkedések egységességének, eredményességének és folyamatosságának biztosítása.

Az Unió főbb intézményei a következők:

- az Európai Parlament,
- az Európai Tanács,
- a Miniszterek Tanácsa (a továbbiakban: Tanács),
- az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság),
- az Európai Unió Bírósága.

Egyéb intézmények:

- Európai Központi Bank,
- Számvevőszék,
- tanácsadó szervek: Régiók Bizottsága, Gazdasági és Szociális Bizottság.

Az egyes intézmények az Alkotmányban rájuk ruházott hatáskörök keretén belül, az ott meghatározott eljárások és feltételek szerint járnak el. Az intézmények kölcsönösen együttműködnek egymással.

Milyen változásokat hoz az Alkotmány az Európai Parlament működésében?

2009-től, a következő parlamenti ciklustól, megváltozik a parlamentben elfoglalt helyek számának minimuma és maximuma. Az Alkotmány ugyanis az európai parlamenti helyek minimum küszöbét 6-ra emeli, míg a maximum helyek számát 96-ban határozza meg. Ez a döntés befolyásolja a Németországnak (99 hely) és Máltának (5 hely) jutó helyek számát. Az Alkotmány szövege kiköti, hogy az Európai Tanácsnak - a Parlament javaslata alapján - egyhangú döntést kell hoznia az 2009-2014-es ciklusban tevékenykedő Európai Parlament összetételéről. 2009-től a Parlamentnek maximum 750 tagja lehet.

Mivel az együttdöntési eljárások száma megnőtt, a Parlament szerepe is jelentősen növekedett. A jövőben az európai törvények 95 százalékát együttdöntési eljárással hozzák meg, melyet ezentúl általános törvényhozási folyamatnak neveznek.

Milyen szerepe van a nemzeti parlamenteknek, törvényhozásnak az Unió működésében?

A szubszidiaritás elve: a nemzeti parlamentek gondoskodnak a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartásáról (a szubszidiaritás és az arányosság elvének alkalmazásáról szóló a jegyzőkönyvben megállapított eljárásnak megfelelően). A szubszidiaritás elve kimondja, hogy azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a megtenni szándékozott intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a

tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az Unió szintjén jobban megvalósíthatók.

Részvétel az értékelésben: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülését biztosító térség kialakítása érdekében a nemzeti parlamentek részt vehetnek az uniós politikákat (az Alkotmány III-260. cikke szerinti) értékelő eljárásokban. Az értékelések eredményeiről tájékoztatni kell a nemzeti parlamenteket.

Az Euroapol: a nemzeti parlamentek bizonyos esetekben részt vesznek az Euroapol politikai ellenőrzésében, valamint az Eurojust tevékenységének értékelésében.

A Tanács ellenőrzése: az Unió működése a képviseleti demokrácián alapul, mely a Tanácsban úgy valósul meg, hogy a Tanácsban résztvevő állam- és kormányfők illetve a kormányok tagjai a nemzeti parlamenteknek tartoznak felelőséggel.

Új tagállam felvétele: ha valamely európai állam az Unió tagjává kíván válni, az erre irányuló kérelemmel a Tanácshoz kell fordulnia. Ezt követően a kérelemről értesíteni kell az Európai Parlamentet és a nemzeti parlamenteket.

Az Alkotmány módosítása: ha valamely tagállam kormánya, az Európai Parlament vagy a Bizottság javaslatot nyújt be a Tanácsnak az Alkotmány módosítására vonatkozóan, akkor a Tanács feladata, hogy a javaslatot továbbítsa azt az Európai Tanácsnak, és értesítse a nemzeti parlamenteket.

Milyen változásokat hoz az Alkotmány az Európai Bizottság működésében?

Az Alkotmány értelmében 2014-től megváltozik a biztosok száma, addig azonban továbbra is az „egy ország - egy biztos” elv marad érvényben. Ettől kezdve ugyanakkor a biztosok száma a tagállamok számának 2/3-ára csökken majd (ideértve a Bizottság elnökét és az EU külügyminiszterét is). 2014-től a tagokat egyenlően, rotációs alapon választják meg. A rotációs rendszer rendjéről az Európai Tanács egyhangúlag dönt. A tárgyalás későbbi szakaszában született döntés szerint konszenzus alapján az Európai Tanácsnak joga van a biztosok számának megváltoztatására.

Az Alkotmány szerint az Unió jogalkotási aktusait kizárólag a Bizottság javaslata alapján lehet elfogadni, kivéve ha az Alkotmány másként rendelkezik.

Igaz, hogy az EU-nak saját külügyminisztere lesz?

A tagállamok megállapodtak, hogy létrehozzák az EU külügyminiszteri posztot. A külügyminiszter egyesíti majd a jelenlegi külpolitikai főmegbízotti és a külkapcsolatokért felelős biztosi posztokat. A miniszter mandátumát a Kül- és biztonságpolitikai Tanácstól kapja, tagja az Európai Bizottságnak és egyben betölti a Külkapcsolatok Tanácsának elnökének tisztét is.

Az Európai Tanács minősített többséggel és a Bizottság elnökének egyetértésével nevezi ki az Unió külügyminiszterét, akinek megbízatását az Európai Tanács ugyanilyen eljárás keretében szüntetheti meg.

Feladatai:

- irányítja az Unió közös kül- és biztonságpolitikáját, valamint a közös biztonság- és védelempolitikáját,
- javaslataival hozzájárul e politikák alakításához, és azt a Tanácstól kapott felhatalmazásban foglaltak szerint végrehajtja,
- biztosítja az Unió külügyi tevékenységeinek összhangját,
- a Bizottságon belül ő felelős a Bizottság külkapcsolatokkal összefüggő feladatainak ellátásáért és az Unió külső tevékenysége egyéb területeinek összehangolásáért.

Hatáskörei:

- a Külügyi Tanács elnöke.
- a Bizottság egyik alelnöke.

Milyen változásokat hoz az Alkotmány a Miniszterek Tanácsának működésében?

A Miniszterek Tanácsa az Unió kormányközi alapon működő jogalkotó szerve, mely a tagállamok szakminisztereiből áll, és a tárgyalt témától függően különböző összetételben ülészik.

Az Általános Ügyek Tanácsa gondoskodik az Európai Tanács üléseinek előkészítéséről és nyomon követéséről, míg a Külügyek Tanácsa kidolgozza az Unió külső fellépését, és biztosítja külső tevékenységeinek összhangját.

A soros elnökség tekintetében változást jelent, hogy ezt a tisztséget három tagállam látja majd el, azonban a három tagállam közül továbbra is csak egy lesz fél évig elnök, a másik két ország csak segítő elnöksége alatt. A három tagállam így együttesen 18 hónapig látja majd el az elnöki posztot.

Megváltoznak a szavazati arányok is: Az Európai Tanács döntése értelmében a minősített többségi szavazáshoz a tagállamok 55 százalékának (legalább 15 tagállam) egyetértése szükséges, amelyek az EU népességének 65 százalékát képviselik. Blokkoló kisebbséget négy tagállam alkothat.

Amennyiben a Tanács saját, vagy egy tagállam kezdeményezésére, illetve az Európai Központi Bank vagy a Bizottság ajánlására cselekszik, a minősített többséghez a Tanács-tagok 72 százalékának szavazata szükséges, akik az EU lakosságának 65 százalékát képviselik. Ez a bel- és igazságügyi együttműködés, a kül- és biztonságpolitika, továbbá a gazdasági és monetáris politika terén, továbbá egy tagállam esetleges felfüggesztése vagy kizárása esetén érvényes.

A dokumentum olyan területeket is említ, amelyeknél csak bizonyos tanácsi tagok rendelkeznek szavazati joggal (pl. euró-zóna vagy megerősített együttműködés). Ezekben az esetekben (az adott területtől függően) is a fent említett arányok szükségesek a minősített többséghez, ezeket ilyenkor az adott tagországok csoportjára kell számítani.

Az egyhangú szavazást továbbra is fenntartják az adópolitikai, a kül- és biztonságpolitikai, illetve védelmi kérdésekben, továbbá az Alkotmány későbbi módosításaival kapcsolatban.

Az új szavazási rendszer 2009. november 1-jén lép életbe.

Milyen változásokat hoz az Alkotmány az Európai Tanács működésében?

Az Európai Tanács, amely a tagállamok állam-, illetve kormányfőiből, valamint a saját és a Bizottság elnökéből áll, az EU intézményévé válik.

Saját elnököt választhat, aki két és fél évig tölti be posztját. Az elnök:

- a) elnököl az Európai Tanács ülésein, és irányítja annak munkáját,
- b) gondoskodik az Európai Tanács előkészítéséről és folyamatosságáról,
- c) erőfeszítéseket tesz az Európai Tanácson belüli kohézió és konszenzus elérésére,
- d) az Európai Tanács minden ülését követően jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek.
- e) bizonyos esetekben ellátja az Unió képviselőt a közös kül- és biztonságpolitikához tartozó ügyekben.

Miben változik az Európai Bíróság működése?

Az Európai Unió Bíróságának működésében változást jelent, hogy a Bíróságból, a Törvényszékből és a különös hatáskörű törvényszékekből tevődik majd össze.

A Bíróság biztosítja a jog tiszteletben tartását az Alkotmány értelmezése és alkalmazása során. A tagállamok kötelesek megteremteni azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog területein a hatékony bírói jogvédelem biztosításához szükségesek.

Az Európai Unió Bíróságának feladata:

- a) dönt a tagállamok vagy az intézmények valamelyike, illetve valamely természetes vagy jogi személy által hozzá benyújtott keresetekkel elé terjesztett ügyekben ;
- b) a tagállami bíróságok kérelmére előzetes döntést hoz az Unió jog értelmezésére vagy az intézmények által elfogadott jogi aktusok érvényességére vonatkozó kérdésekről;
- c) dönt az Alkotmányban meghatározott egyéb esetekben.

Tagjai:

- a Bíróság tagállamonként egy-egy bíróból áll ; munkáját főtanácsnokok segítik.
- a Törvényszék tagállamonként legalább egy-egy bíróból áll.

A Bíróság bíráit és főtanácsnokait, valamint a Törvényszék bíráit az Unió olyan személyiségei közül választják ki, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik megfelelnek az Alkotmányban megállapított követelményeknek. A bírákat és

főtanácsnokokat a tagállamok kormányai közös megegyezéssel hatéves időtartamra nevezik ki. A távozó bírák és főtanácsnokok újra kinevezhetők.

Az újonnan elfogadott európai alkotmány a Bíróság működésében elsősorban technikai természetű változásokat vezet be. A legfontosabb változás nem magát a Bíróságot érinti, hatása a közösség életére és működésére mégis kolosszális lehet, főleg hosszútávon. Ez az Alapvető Jogok Chartájának beemelése az uniós alaptörvénybe. A Charta, ami az európai polgárok alapvető emberi, polgári és szociális jogait szentesíti, az alkotmány ratifikálásával az Unió elsődleges jogává válik.

Ez azt jelenti, hogy az Európai Bíróság jogértelmezése a jövőben ezekre a területekre is kiterjed majd. Eddig ilyen természetű kérdésekben csak a nemzeti bíróságok, valamint a strasbourgi Európai Emberi Jogi Bíróság volt illetékes (utóbbi ítéletei egyébként nem is feltétlenül kötelezőek a tagállamokra).

A Bíróság, ami eddig szinte csak gazdasági jellegű kérdésekkel foglalkozott, ezentúl olyan kérdésekben is ítéletet hozhat majd, amelyeket az államok eddig saját fennhatóságuk alatt akartak tartani.

Milyen európai jelképeket rögzít az Alkotmány?

Az Alkotmány több jelképpel is felruhazza az Európai Uniót.

Az európai zászló nem csupán az Európai Unió jelképe, hanem Európa tágabb értelemben vett egységét és identitását is szimbolizálja. Az aranyhárom csillagok alkotta kör az európai népek közötti szolidaritást és harmóniát jelképezi. A csillagok száma nem a tagállamok számát szimbolizálja: a 12 szám hagyományosan a tökéletesség, a teljesség és az egység jelképe. Így a zászló nem változik az Unió további bővítései során sem.

Az európai himnusz Ludwig van Beethoven 1823-ban komponált „Kilencedik szimfóniája”, melynek utolsó tételeként Beethoven megzenésítette Friedrich von Schiller 1785-ben írt művét, az „Örömdát”. Ez a vers fejezi ki Schiller idealista látomását az emberiségről és az emberek közötti testvériségről, melynek Beethoven is híve volt.

„Egység a sokféleségben” Az európai jelmondat egy pályázaton született, amelyen közel 80. 000 tíz és húsz év közötti európai fiatal vett részt.

Több ország is úgy döntött, hogy nemzeti pénznemét az egységes európai pénznemre, az euróra cseréli. Eddig a következő országok döntöttek így: Németország, Ausztria, Belgium, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Görögország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia és Portugália.

1950. május 9-én a francia külügyminiszter, Robert Schuman ismertette Európának a szén- és az acélipar összevonásán alapuló javaslatát azzal a céllal, hogy elkerülje az európai hadviselők közötti esetleges újabb háborút. Ezt a „Schuman nyilatkozat” néven ismertté vált javaslatot tekintik az Európai Unió megszületéséhez vezető első lépésnek. Azóta minden év május 9-én ünneplik „Európa napját”, mely napon

ünnepségsorozatokkal, fesztiválokkal hozzák közelebb egymáshoz Európát és polgárait, illetve az európai népeket.

Miért jó, hogy az EU jogi személy lesz?

Az Európai Közösségeket alkotó három Közösség (az Euratom, az Európai Szén- és Acélközösség és az Európai Gazdasági Közösség) alapítószerződésai mind három esetben kimondták az egyes közösségek jogi személyiségét, míg az Unió egészére nézve kifejezetten sem az 1992-es Maastrichti, sem pedig az 1997-es Amszterdami Szerződés nem teszi ezt meg.

Az alkotmányos szerződés azonban azzal, hogy felszámolta a „pillér-rendszert”, és egységes alapra helyezte az Uniót, megteremtette annak lehetőségét, hogy az Unió egészét jogi személyiséggel ruházzák fel.

Az egységes jogi személyiség elsősorban a külvilággal tartott kapcsolatok szempontjából bírhat gyakorlati jelentőséggel. Az a tény, hogy mindez már jó ideje adott volt a gazdasági - kereskedelmi - piaci ügyekben eljáró Európai Közösségek esetében, érezhetően erősített az EU nevében például a világkereskedelmi fórumokon eljáró EU-biztosok tárgyalási pozícióján. Valóban - jogi értelemben is - létezett mögötte egy olyan közös entitás, amelyet képviselve alkudozhatott. Amennyiben az EU egésze is elnyeri ezt a státuszt, ez egyebek között a közös külpolitika képviseletében is fontos segítő eszköz lehet például az EU majdani külügyminiszterének leendő munkájában.

Igaz, hogy Alkotmány szerint ki lehet lépni az EU-ból?

Igen, az Alkotmány IX. címe rendelkezik az uniós tagságról, mellyel kapcsolatban megállapítja a belépésre, a tagsági jog felfüggesztésére és - az eddigi alapítószerződésekkel ellentétben - az önkéntes kilépésre vonatkozó keretszabályokat.

Egyes uniós tagsági jogok felfüggesztése

A Tanács, a tagállamok egyharmadának indokolással ellátott kezdeményezése vagy az Európai Parlament illetve a Bizottság javaslata alapján elfogadott európai határozatban megállapíthatja, hogy fennáll az egyértelmű veszélye annak, hogy egy tagállam súlyosan megsérti az Alkotmányban meghatározott értékeket. Mielőtt ilyen megállapítást tenne, a Tanács meghallgatja az érintett tagállamot, és részére - ugyanezen eljárásnak megfelelően- ajánlásokat tehet.

Amennyiben a Tanács arra a megállapításra jut, hogy valamely tagállam valóban megsérti az alkotmányos értékeket minősített többséggel elfogadott európai határozattal felfüggesztheti az érintett tagállamnak az Alkotmány alkalmazásából származó egyes jogait, köztük a Tanács e tagállamot képviselő tagját megillető szavazati jogokat is, azonban a tagországok Alkotmány szerinti kötelezettségei minden esetben továbbra is kötik ezt az államot.

Önkéntes kilépés az Unióból

A saját alkotmányos követelményeivel összhangban a tagállamok bármelyike úgy határozhat, hogy kilép az Európai Unióból. A kilépést elhatározó tagállam szándékát bejelenti az Európai Tanácsnak, mely iránymutatást ad az Unió és a kilépést kérő tagállam közötti tárgyalások lefolytatására. A tárgyalások eredményeként az EU megállapodást köt ezzel az állammal, amelyben az érintett államnak az Unióval való jövőbeli kapcsolataira tekintettel meghatározzák az illető állam kilépésének részletes szabályait.

A kilépésről rendelkező megállapodás hatálybalépésének időpontjától, illetve ennek hiányában a bejelentéstől számított két év elteltével az Alkotmány a kilépő államra többé nem alkalmazható, kivéve ha az Európai Tanács az érintett tagállammal egyetértésben ennek a határidőnek a meghosszabbításáról egyhangúlag határoz.

Forrás: http://www.csatlakozas.ro/news_details.php?id=401
2005. december 21.